

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

ATASKAITA

pažintinio vizito Vilniuje santrauka

pagal projektą

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
(The past builds the future – Neighbours of equal rights)

2024 m. sausio 18 d., Vilnius

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

TURINYS

PROJEKTO INFORMACIJA	3
PAŽINTINIS VIZITAS VILNIUJE	4
Įvadas	4
ATMINTIES VIETOS VILNIUJE	5
Žydų bendruomenė Lietuvoje	5
Vilniaus Gaonos Eljahu ben Solomon Zalmanas	5
Didžioji Vilniaus sinagoga	6
Mažasis getas	6
Didysis getas	6
Vilniaus žydų paveldo pėdsakais	7
„Walls to Remember“	7
„Beigelių krautuvėlė“	7
Parduotuvių iškabos	7
Fotografijos languose	7
Atminimo akmenys, Vilniaus senamiestis	7
Vilniaus geto teatras	8
Tolerancijos centras	8
Holokausto ekspozicija	8
VILNIAUS GAONO ŽYDŲ ISTORIJS MUZIEJUS	9
Muziejaus istorija	9
Muziejaus veiklos tikslai	9
PANERIŲ MEMORIALAS	10
Paneriai tarpukariu – vilniečių vasarvietė	10
Antrojo pasaulinio karo pradžia	10
Degalų bazės statybos Paneriuose	10
Paneriai – holokausto vieta	10
KŪRYBINIAI SUSITIKIMAI	11
APIBENDRINIMAS	12
Projekto dalyvių statistika	13
PROJEKTO PARTNERIŲ KONTAKTAI	16
ELEKTRONINĖS PARTNERIŲ SVETAINĖS	17

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

PROJEKTO INFORMACIJA

Projektu „Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“ siekiama didinti jaunų europiečių sąmoningumą. Iš Lenkijos, Latvijos ir Lietuvos apie jų bendrą istoriją, kultūrą ir kultūros paveldą, taip pat minint totalitarinių režimų nusikaltimų aukas. Projekto įgyvendinimas leis paminėti šiuolaikinės Europos istorijos įvykius, įskaitant autoritarinių režimų priežastis ir padarinius ir totalitarinius režimus bei didinti Europos piliečių informuotumą apie jų bendrą istoriją, kultūrą, paveldą ir vertybes, taip gerinant jų supratimą apie Europos Sąjungą, jos kilmę, tikslą, įvairovę ir pasiekimus bei tarpusavio supratimo svarbą ir toleranciją. Projektą įgyvendina partnerystė, kurią sudaro:

- Čenstakavos miesto savivaldybė – vadovas
- Čenstakavos A. Mickevičius licėjus,
- Čenstakavos 21-oji pradinė mokykla,
- Čenstakavos specialiosios mokyklos kompleksas Nr. 28,
- Rezeknės valstybinė lenkiška gimnazija,
- Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazija.

Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 2022-04-01 – 2024-03-31.

Projekte numatytos veiklos:

1. Atidarymo konferencija – projektą inauguruojanti konferencija, pristatanti žinių apie Holokaustą būklę,
2. Seminaras projekto pabaigoje – projektą apibendrinantis seminaras, jaunimo debatai apie antisemitizmą,
3. Seminarų/pamokų ciklas projekte dalyvaujančiose mokyklose - istorijos seminarai/pamokos visose projekte dalyvaujančiose mokyklose diskusijų, paskaitų, kuriose naudojama meninė ir muzikinė raiška, forma, įskaitant: pasirodymai,
4. Paroda „Karo meto vaikų likimas“ – paroda bus rengiama 5 kalbomis – hebrajų, lietuvių, latvių, lenkų ir anglų kalbomis,
5. Pažintinis vizitas į Čenstakavą,
6. Pažintinis vizitas į Rezeknę,
7. Pažintinis vizitas į Vilnių.

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

PAŽINTINIS VIZITAS VILNIUJE

Įvadas

Tęsiant projektą „Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“ vyko pažintinis vizitas Vilniuje, kurio metu vyko projekte dalyvaujančių mokyklų mainai.

Apsilankymo programa vyko gruodžio 3-6 d. ir buvo suplanuota įgyvendinti projekto keliamus tikslus, t. y. identifikuoti autentiškas atminimo vietas edukaciniais tikslais, perteikti žinias projekte dalyvaujantiems mokiniams, sukurti ilgalaikius dalyvių pokyčius. Požiūris į Europos istoriją, jos vertybes ir kultūrą. Esminiai dalykai buvo apipinti bendromis kūrybinėmis dirbtuvėmis ir istorijos pamokomis, diskusijomis, paskaitomis, naudojant meninės raiškos formas, pvz., spektaklius, orientuotus į daugiakultūriškumą: lenkų-lietuvių-latvių-žydų.

Čenstakavos A. Mickevičiaus licėjaus, Čenstakavos 21-osios pradinės mokyklos, Čenstakavos specialiosios mokyklos komplekso Nr. 28, Rezeknės valstybinės lenkiškos gimnazijos, Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazijos paaugliai per 4 dienas, gausias įvairiomis edukacinėmis veiklomis, turėjo galimybę geriau pažinti Europoje gyvenančių tautų istoriją, įskaitant ir projekte dalyvaujančiose šalyse gyvenančios žydų bendruomenės istoriją. Be to, susitikimas buvo galimybė geriau pažinti vieni kitus ir užmegzti ryšius tarp jaunų žmonių, taip pat keistis žiniomis ir patirtimi tarp mokytojų.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

Veiklos aprašymas

ATMINTIES VIETOS VILNIUJE¹

Vilnius visada buvo vienas svarbiausių miestų žydų istorijoje. Kadaisė žinomas kaip intelektualinė, dvasinė ir politinė žydų bendruomenės sostinė Europoje, ji išsaugojo tautos paveldą gatvėse ir istorijoje. Siekiant įamžinti istorinę atmintį, 2020-ieji buvo paskelbti Vilniaus Gaono ir žydų istorijos metais Lietuvoje. Sužinokite apie Vilniaus kultūrą, tradicijas ir žydų praeitį eidami specialiu taku ir atrasdami garsių litvakų kūrybą bei dalyvaudami ypatinguose renginiuose. Vilniuje gyveno žinomi rabinai, o kūriniais kūrė žymūs žydų menininkai. Per 700 gyvenimo metų Lietuvoje žydai sukūrė turtingą ir įvairiapusę kultūrą. Vilnių jie vadino Šiaurės Jeruzale.

Žydų bendruomenė Lietuvoje

Pastatas (Pylimo g. 4) pastatytas XIX–XX amžių sandūroje Tadeušo Rostvorovskio lėšomis. Čia veikė „Tarbut“ draugijos (buv. J. Einšteino) vidurinė mokykla. 1989 metais atkurta Lietuvos žydų bendruomenė vienija visas šalies žydų organizacijas. Šiuo metu Lietuvoje gyvena apie 5000 žydų, bendruomenei priklauso apie 3500 narių. Organizuoja kultūrinius, edukacinius ir religinius renginius, rūpinasi Lietuvos žydų kultūriniu ir istoriniu paveldu, daug dėmesio skiria kovai su antisemitizmu ir jidiš kalbos žinių sklaidai. Bendruomenės būstinėje vyksta parodos, koncertai, žydų švenčių minėjimai. Lietuvos žydų bendruomenė leidžia laikraštį „Lietuviška Jeruzalė“ lietuvių, jidiš, anglų ir rusų kalbomis.

Vilniaus Gaonas Elijahu ben Solomon Zalmanas

Išminčius Vilniaus Gaonas Elijahu ben Solomonas Zalmanas Vilniuje gyveno XVIII a. Jis laikomas didžiuoju Lietuvos rabinu, litvakų religiniu lyderiu ir iškiliausiu litvakų kultūros atstovu. Išvertus iš hebrajų kalbos, žodis „gaon“ reiškia genialumą. Vilniaus Gaono asmenybė apipinta daugybe legendų. Pavyzdžiui, pasakojama, kad būdamas septynerių jis Didžiojoje Vilniaus sinagogoje sakė pamokslą, kuriame išsamiai aiškino rabinų literatūrą.

Turbūt didžiausias Gaono indėlis buvo jo pastabos apie daugelį senovės tekstų, ypač Talmudą. Didžiąją dalį raštų, kuriuos šiandien turime, sukaupe jo studentai – pats Vilniaus Gaonas rašytinių šaltinių beveik nepaliko. Po mirties jis buvo palaidotas Šnipiškių kapinėse, tačiau XX a. jo palaikai perkelti į Sudervės kapines, kuriose šiandien stūkso Vilniaus Gaonui pastatytas mauzoliejus.

Aplankykite Vilniaus Gaono paminklą, esantį vietoje, kurioje kadaisė stovėjo jo namas. Skulptoriaus Mindaugo Šnipo sukurtas monumentas nėra tiesioginis Vilniaus Gaono atvaizdas. Tai – stilizuotas kūrinys, paremtas ankstesniu, dabar jau pradingusiu gipso biusto atvaizdu, kurį sukūrė Teodoras Kazimieras Valaitis.

¹ Informacje zawarte w rozdziale pochodzą ze strony internetowej <https://www.govilnius.lt/odwiedz-wilno/polecamy/rok-gaona-wileskiego-i-historii-ydw-w-wilnie> i www.vilnius-tourism.lt, dostęp 07.12.2023 r.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

Didžioji Vilniaus sinagoga

Prieš II pasaulinį karą Vilniuje veikė 135 maldos namai, tačiau Didžioji Vilniaus sinagoga buvo Lietuvos žydų dvasinio ir kultūrinio gyvenimo centras. Šiandien Didžiosios Vilniaus sinagogos liekanos – svarbus Vilniaus kultūros paveldo objektas. Didžioji Vilniaus sinagoga įkurta XVI a. pabaigoje, kai Vilniaus žydų bendruomenei buvo suteikta teisė turėti savo maldos namus. Pirmieji maldos namai buvo mediniai. Kiek vėliau, 1633 m., Karalius Vladislovas IV Vaza leido žydų kvartale pastatyti mūrinę sinagogą.

Pagal galiojančius to meto įstatymus, sinagoga negalėjo būti aukštesnė už bažnyčias, tačiau sinagogos architektai rado sprendimą – pora jos aukštų pastatė po žeme. Išorėje sinagoga atrodė taip, lyg būtų maždaug trijų aukštų, bet statinio viduje buvo daugiau nei penki. Pagrindinė maldos salė – kvadratinė, joje galėjo tilpti 3000 žmonių. Ši sinagoga gerokai pranoko visas kitas panašias to meto struktūras ir galėjo visame pastate sutalpinti net 5 000 maldininkų.

Nors ir smarkiai apgadintas, šis architektūros paminklas išgyveno Antrąjį pasaulinį karą, tačiau vėliau jį sunaikino sovietai. Po sunaikinimo, visų nuostabai, išliko trys originalūs kūriniai, kurie dabar yra eksponuojami Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje, tai – šventosios arkos durys, kantorius piupitras ir kartušas su Dievo Įsakymų plokštėmis.

2011 metais JAV, Izraelio ir Lietuvos archeologų komanda aptiko gana gerai išsilaikiusio pastato fragmentus ir detales. 2016–2017 m. buvo rasta žydams priklausiusios viešosios pirties, Mikveh (apeiginės vonios), vieta.

Moksliniai archeologiniai sinagogos komplekso tyrimai taip pat buvo atlikti ir 2018 m. liepą. Svarbiausias radinys – didelis užrašas ant akmensinio Toros skaitymo stalo, kuris stovėjo ant didingos Vilniaus sinagogos bimos dalies.

Norėdamas pagerbti per Holokaustą žuvusius žydus, taip pat Didžiąją Vilniaus sinagogą, Vilnius, minėdamas 700-ąjį gimtadienį, 2023 m. planuoja įkurti žydų memorialinį centrą.

Mažasis getas

Jau viduramžiais Stiklių, Didžiojoje ir Aušros vartų gatvėse susiformavo žydų kvartalas, kuris driekėsi į vakarus nuo Didžiosios gatvės, siekė Dominikonų ir Vokiečių gatves. Antrojo pasaulinio karo metais čia trumpą laiką veikė ir vadinamasis Mažasis žydų getas, įkurdintas Stiklių, Gaono, Antokolskio ir Žydų g. Jame gyveno apie 11–12 tūkst. žmonių, daugiausia inteligentai, juodadarbiai ir nedarbingi asmenys. Mažasis getas išliko iki 1941 m.

Didysis getas

Didysis Vilniaus getas egzistavo nuo 1941 m. rugsėjo 6 d. iki 1943 m. rugsėjo 23 d. Jis stovėjo Lydos, Rūdninkų, Mėsinių, Ašmenos, Žemaitijos, Dysnos, Šiaulių ir Ligoninės gatvėse. Didžiajame gete gyveno apie 29 000 žydų, kurių didžioji dalis buvo nužudyta Paneriuose. Pagrindiniai vartai į Didįjį getą duris atverdavo Rūdininkų gatvėje (Rūdninkų g. 18) Šiuo metu šią vietą pažymi paminklinė lenta su geto planu.

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

Vilniaus žydų paveldo pėdsakais

Norėdami patys atrasti žydų paveldą, atsisiųskite išsamų žemėlapij su aprašymais iš svetainės, spausdintą versiją taip pat rasite Vilniaus turizmo informacijos centruose. Šis maršrutas nuves jus per praeitį – nuo XVI amžiaus ir Didžiosios sinagogos iki XX amžiaus ir geto istoriją bei parodą apie holokaustą Valstybiniame žydų muziejuje. Gaonas Vilniuje. Šio maršruto dėka taip pat sužinosite apie žymiausias litvakus ir jų darbus.

„Walls to Remember“

Šiuolaikiškas meno projektas „Walls to Remember“ – tai duoklė istorinei Vilniaus žydų bendruomenės atminčiai. Stiklo kvartalas nuo pat XVII a. buvo pagrindinis žydų centras mieste. Kuriant šiomis dienomis ant pastatų sienų atsiradusius grafičio stiliaus paveikslus buvo remtasi faktine žydų bendruomenės gyvenimo Vilniuje medžiaga. Tai tarsi laiko mašina, jungianti du pasaulius ir leidžianti lankytojams pamatyti, kuo gyveno žydų bendruomenė: kaip dirbo, kūrė šeimas, leido laiką.

Adresas: Stiklo kvartalas

Facebook: @wallsthatremember

„Beigelių krautuvėlė“

Maistas jungia tradicijas, tautas ir kartas. Lietuvos žydų bendruomenė vykdo tolerancijos projektą „Beigelių krautuvėlė“. Kavinėje laukia unikali galimybė paragauti autentiškų žydiškų patiekalų ir kartu paminėti žydų šventes. Tradiciniai beigeliai, sriubos ir užtepai leidžia pažvelgti į kasdienę žydų kultūrą per gastronomijos prizmę. Adresas: Pylimo 4

Facebook: @beigeliukrautuvele

Parduotuvių iškabos

Vaikščiodami Žemaitijos gatve apžiūrėkite išlikusias parduotuvių iškabas jidiš ir lenkų kalbomis. Kadaise žydų krautuvėlės buvo atviros visiems, todėl vilniečiai čia atvykdavo įsigyti lempų žibalo, druskos, kavos ar cigarečių.

Adresas: Žemaitijos g.

Fotografijos languose

Žemaitijos gatvės languose eksponuojamos nuotraukos buvo rastos geto griuvėsiuose. Čia taip pat rasite informacijos apie patį getą.

Adresas: Žemaitijos 4

Atminimo akmenys, Vilniaus senamiestis

Vilniaus senamiestio šaligatviuose vokiečių menininkas Gunteris Demnigas įterpė akmenų dydžio betono kubelius, kurių viršuje įmontuota žalvarinė plokštė su vienos nacistinės Vokietijos aukos vardu ir data.

Adresas: Vilniaus senamiestis, skirtingos vietos

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

Svetainė: www.manoteises.lt

Vilniaus geto teatras

Vilniaus getas buvo vienas iš nedaugelio getų, turėjusių savo teatrą. Pirmasis Vilniaus geto teatro spektaklis buvo pastatytas 1942 m. sausio 18 d. Per metus teatras pastatė 111 spektaklių ir pardavė beveik 35 000 bilietai. Šie pinigai buvo leidžiami bendriems geto poreikiams ir skurdžiausiems jo gyventojams remti. Šiandien pastatas pažymėtas atminimo lenta.

Adresas: Arklių 5

Tolerancijos centras

Tai vieta, kur galima atrasti autentišką Lietuvos žydų pasaulį ir pasimokyti iš istorijos klaidų ir pamokų, norint sukurti bendrą ateitį. Parodose eksponuojami darbai, iliustruojantys žydų gyvenimą Vilniuje, tarp jų ir garsių litvakų meno kūriniai.

Adresas: Naugarduko 10

Svetainė: www.jmuseum.lt

Holokausto ekspozicija

Parodoje vaizduojama žydų istorija nuo pat jų atvykimo ir įsikūrimo Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje iki tragiškų XX a. įvykių. Tai mirties ir išgyvenimo istorija. Nors per II pasaulinį karą Lietuva prarado didžiąją dalį žydų populiacijos, atmintis gyvuoja žmonių istorijose.

Adresas: Pamėnkalnio 12

Svetainė: www.jmuseum.lt

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

VILNIAUS GAONO ŽYDŲ ISTORIJOS MUZIEJUS²

Vilniaus Gaono žydų Istorijos muziejus (VGŽIM) yra respublikinė biudžetinė įstaiga, kaupianti, sauganti, tirianti, restauruojanti ir eksponuojanti Lietuvos žydų istorinį, materialinį ir dvasinį paveldą, tradicinio ir šiuolaikinio žydų meno objektus, su Holokaustu susietus dokumentus ir daiktus.

Muziejaus misija - *Drauge atrandame autentišką Lietuvos žydų pasaulį, saugome paveldą, mokomės iš istorijos ir kuriame bendrą ateitį.*

Muziejus kaip žydų kultūrą ir tradicijas puoselėjanti institucija Lietuvoje turi senas tradicijas. Pirmąjį tokį muziejų Žydų senovės mėgėjų draugija įkūrė Vilniuje 1913 m.

Muziejaus istorija

Dabartinio muziejaus steigėja yra Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Muziejus atkurtas Lietuvos Ministrų Tarybos 1989 m. rugsėjo 6 d. potvarkiu Nr. 177 p. 1991 m. vasario 13 d. LR Vyriausybės potvarkiu Nr. 56p į atkurtąjį Lietuvos Valstybinį žydų muziejų buvo gražinta dauguma eksponatų. Tais pačiais metais Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejus padovanojo išlikusius Kauno žydų istorijos ir etnografijos draugijos eksponatus. Šie eksponatai ir sudarė muziejaus rinkinių pagrindą. 1997 m., minint Vilniaus Gaono 200-ąsias mirties metines, muziejus buvo pavadintas Vilniaus Gaono vardu.

Muziejaus veiklos tikslai

- derinti muziejinių vertybių kaupimą, saugojimą ir tyrinėjimą su informacijos visuomenei teikimu, jos švietimu;
- susieti Lietuvos žydų istorijos ir kultūros paveldo apsaugą su gyventojų kultūros bei švietimo poreikiais ir kultūros paslaugų teikimu.

Muziejus turi penkis filialus. Jie atskleidžia atskirus žydų istorinio, kultūrinio palikimo ir tragedijos aspektus:

Samuelio Bako muziejus – didžiausias Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus padalinys, kuriame veikia Lietuvos žydų dailės, kultūros, istorijos ir judaikos ekspozicijos, vyksta kultūriniai ir edukaciniai renginiai, konferencijos, filmų peržiūros, diskusijos visuomenei aktualiomis temomis.

Holokausto ekspozicija – Holokaustui ir jo istorijai Lietuvoje skirta paroda;

Panerių memorialas – masinių žudynių vieta ir memorialas;

Būsimasis Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus – žydų istoriją tarpukario ir nacių okupuotoje Lietuvoje atspindinčios ekspozicijos, memorialiniai kambariai (šiuo metu uždaryta);

Būsimasis Žako Lipšico memorialinis muziejus Druskininkuose – Druskininkuose gimusio skulptoriaus Ž. Lipšico litografijų ekspozicija (uždaryta renovacijos darbams).

² Informacje zawarte w rozdziale pochodzą ze strony internetowej <https://www.jmuseum.lt/lt/apie-muzieju/>, dostęp 13.12.2023 r.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

PANERIŲ MEMORIALAS³

Paneriai tarpukariu – vilniečių vasarvietė

Tarpukariu kalvota ir miškinga Aukštųjų Panerių vietovė - nuo šiaurės vėjų saugoma Panerių erozinio kalvyno - buvo vilniečių mėgstama vasarvietė. Fotografas Janas Bulhakas (1876-1950) Panerius buvo pavadinęs "nuostabiuoju Vilniaus brangakmeniu". 1932 m. remiantis tuo metu populiaria architekto Ebenezerio Howardo miesto-sodo koncepcija čia pradėta kurti gyvenvietė, turėjusi suderinti miesto ir kaimo privalumus vienoje vietoje. Gyvenvietei buvo suteiktas Lenkijos ir Lietuvos karalių dinastijos Jogailaičių (Jagiellonowo) pavadinimas. Plečiant Jogailaičius planuota koncentruotis į sveikatingumo ir sporto sričių vystymą. 1939 m. Paneriams suteiktas kurorto statusas.

Antrojo pasaulinio karo pradžia

Darnią Panerių plėtrą nutraukė Antrasis pasaulinis karas. 1939 m. rugsėjo 1 d. nacių Vokietija užpuolė Lenkijos Respubliką. Pagal slaptą Ribentropo ir Molotovo susitarimą rugsėjo 17 d. į Lenkiją įsiveržė ir Sovietų Sąjungos kariuomenė, kuri rugsėjo 19 d. užėmė Vilnių. Pagal 1939 m. spalio 10 d. Lietuvos ir Sovietų Sąjungos savitarpio pagalbos sutartį, Vilnius buvo grąžintas Lietuvai, pagal kurią Lietuva sutiko įsileisti į šalį sovietų sausumos ir oro pajėgų dalinius. Nepraėjus nė metams 1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjunga Lietuvą okupavo. Į rytus nuo Jogailaičių buvo įkurdintas sovietų karo aviacijos lauko aerodromas, kuriam aptarnauti pradėta į statyti degalų bazė.

Degalų bazės statybos Paneriuose

Per keletą mėnesių, dirbant dvejomis pamainomis, vietovėje, kuri darbininkų ir vietos gyventojų buvo vadinama "baze" buvo iškastos septynios 5-7 m. gilio ir 20-35 m. skersmens duobės, kuriose turėjo būti įrengtos cisternos degalams bei šias duobes jungusios tranšėjos, į kurias turėjo būti įleisti vamzdžiai degalams tekėti. 2-3 duobių sienas spėta iškloti lauko akmenimis. Į teritoriją nutiestos dvi siaurojo geležinkelio atšakos. 5 ha teritorija, kaip karinis objektas, buvo apsupta tvora su spygliuota viela viršuje, iš viso degalų bazė užėmė 30 ha teritoriją. Tačiau jos įrengimo darbų baigti nespėta dėl nacių Vokietijos įsiveržimo 1941 m. birželio 22 d.

Paneriai – holokausto vieta

„Žmonių žiaurumo istorija visiškai subjaurojo šį [Panerių] vardą ir užgožė senąjį jo žavesį“, - rašė lenkų ir lietuvių rašytojas Czeslawas Miloszas. 1941-1944 m. Paneriai tapo vienu ryškiausiu nacių teroro taškų Europoje, pasak kito lenkų rašytojo Jozefo Mackiewicziaus, "neregėto siaubo įsikūnijimu". Nuo 1941 m. iki 1944 m. liepos Paneriuose buvo sušaudyta iki 70 tūkst. žmonių. Absoliučią aukų daugumą sudarė Vilniaus ir rytų Lietuvos žydai. Paneriai - tai "Lietuvos Jeruzalės" kapas. 1942-1943 m. dėl politinių priešasčių čia sušaudyta iki dviejų tūkstančių lenkų antinacistinio pasipriešinimo kovotojų, keli tūkstančiai į vermachto nelaisvę patekusių sovietų kareivių, taip pat romų, naciams nepaklususių lietuvių karių ir kt.

³ Informacje zawarte w rozdziale pochodzą ze strony internetowej <https://www.paneriememorialas.lt/pl/history/> , dostęp 13.12.2023 r.

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

KŪRYBINIAI SUSITIKIMAI

2023 m. gruodžio 3–6 d. pagal projektą „Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“ Lietuvoje svečiavosi Čenstakavos ir Rezeknės delegacijos. Vizito metu vyko nemažai suplanuotų veiklų, – patriotinis susitikimas JP II, kurio metu turėjome galimybę pažiūrėti spektaklį „Lenkijos teismas“ ir kartu su gimnazijos ansambliu „Ad Astra“ padainuoti patriotinių dainų. Pagerbėme maršalą Juzefą Pilsudskį Rasų kapinėse ir aukas Panerių memoriale. Vilniaus miesto savivaldybėje atidarėme tarptautinę parodą „Vaikų likimas karo metais“, dalyvavome „Žydų tradicijų“ kūrybinėse dirbtuvėse ir aplankėme Samuelio Bako muziejų, tyrinėjome Vilnių žydų pėdsakus, realizavome poetinę popietę Vilniaus lenkų kultūros namuose „Tikėjimo ateitimi giesmė“, kurios metu taip pat vyko susitikimas su knygy „Taip dabar daro sąžiningi žmonės“ (ir šiuo metu kuriamos Janinos Stružanoskos biografijos, kuri yra Lenkijos Respublikos kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos kūrybinės stipendijos dalis) autore, istorike Ilona Lewandowska ir knygos „JEHUDIT. Pasaulis galėtų būti gražus“ autore rašytoja Aneta Anra. Nors projekto tema nelengva, o programa turininga ir įtempta, jaunuoliai turėjo galimybę susipažinti ir susidraugauti žaidimų, sporto ir integracinių vakarų metu.

Dėkojame visiems prisidėjusiems prie projekto realizavimo mokiniams, mokytojams, auklėtojams, gidams ir partneriams.

Projekto „The past builds the future - neighbours of equal rights“ tikslas – didinti Lenkijos, Latvijos ir Lietuvos paauglių sąmoningumą ir plėsti žinias apie bendrą istoriją, kultūrą ir kultūrinį paveldą, taip pat gerbti totalitarinių režimų aukų atminimą. Projekto įgyvendinimas leidžia pagerinti Europos naujausių istorijos įvykių, įskaitant autokratinio ir totalitarinio režimo priešasčių ir pasekmių atminimą, taip pat didina Europos piliečių supratimą apie Europos Sąjungą, jos susikūrimą, tikslus, įvairovę ir pasiekimus bei bendravimo ir tolerancijos svarbą. Projektas „The past builds the future - neighbours of equal rights“ finansuojamas iš Europos komisijos Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programos (CERV) lėšų.

Projekte dalyvauja Čenstakavos A. Mickevičiaus licėjaus, Čenstakavos 21-osios pradinės mokyklos, Čenstakavos specialiosios mokyklos komplekso Nr. 28, Rezeknės valstybinės lenkų gimnazijos, Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazijos paaugliai.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

APIBENDRINIMAS

Gruodžio mėnesio vizito metu projektas pasiekė rezultatų keičiantis informacija, žiniomis ir nuomonėmis apie žydų istoriją ir kultūrą, ypatingą dėmesį skiriant tragiškiems Antrojo pasaulinio karo ir Holokausto įvykiams.

Europos Sąjunga pripažįsta, kad holokaustas yra pagrindinis, lemiamas įvykis Europos istorijoje ir pavelde. Vertybės, ant kurių buvo sukurta Europos Sąjunga ir kurios yra bendros visoms valstybėms narėms, iš esmės yra tiesiogiai susijusios su žydų bendruomenių patirtimi prieš Antrąjį pasaulinį karą, jo metu ir po jo. Žmogaus teisių universalumo ir neatimamumo samprata dar labiau išryškėja, kai atsigręžiame į Holokausto patirtį ir suvokiame, kad reikia kalbėti ir išlikti budriems apie žmogaus teises. Šis aspektas yra labai svarbus formaliajame ir neformaliajame jaunimo, kaip ateities kartų, atsakingų už pasaulio likimą, švietime.

Pažintinis vizitas ir dalyvavimas seminaruose leido pagilinti įvairių šalių dėstytojų ir mokinių bendrąsias kultūrinės žinias – supažindinti juos su istorijos, literatūros, kultūros sampratų pasauliu (daugiakultūriškumo aspektas), įkvėpė savarankiškai ieškoti žinių šaltinių ir leido pažinti pasaulį bei jo įvairovę.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

Projekto dalyvių statistika

Pažintiniame vizite dalyvavo 72 asmenys:

- 15 dalyvių iš Lenkijos,
- 15 dalyvių iš Latvijos,
- 42 dalyviai iš Lietuvos.

Atsižvelgiant į informaciją apie visus vizito dalyvius, galima nustatyti šiuos duomenis:

1. Lytis:

- 51 moteris,
- 21 vyras,
- 0 nenurodyta.

2. Amžiaus grupė:

- 6 – 12 metų: 3 žmonės,
- 13 – 15 metų: 5 žmonės,
- 16 – 20 metų: 51 žmogus,
- 21 – 40 metų: 3 žmonės,
- Vyresni nei 40 metų: 10 žmonių.

3. Su vizitu susijusioje veikloje dalyvavo 6 asmenys su negalia.

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

1 priedas: Vizito Vilniuje programa

Projektas „Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“ PAŽINTINIS VIZITAS IR KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS Viešnagės Vilniuje programa partneriams iš Čenstakavos ir Rėzeknės 2023 m. gruodžio 3-6 d.
2023 m. gruodžio 3 d. (sekmadienis)
Nuo 15:00 Apgyvendinimas [Viešbutis "Corner", T. Ševčenkos g. 16]
16:30-18:00 Vakarienė [Restoranas „Element“, T. Ševčenkos g. 16]
Nuo 18:00 Integracinė veikla [„Terra salė“, T. Ševčenkos g. 16]
2023 m. gruodžio 4 d. (pirmadienis)
8:00 Pusryčiai [Viešbutis "Corner", T. Ševčenkos g. 16]
9:15 <i>Pervežimas autobusu / T. Ševčenkos g. 16 - V. Druskio g. 11</i>
10:00 Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazija meninė programa „Lenkijos teismas“ [V. Druskio g. 11]
<i>Pervežimas autobusu / V. Druskio 11 g. - Konstitucijos pr. 3</i>
12:00 Parodos „Vaikų likimas karo metais“ atidarymas. [Vilniaus miesto savivaldybė, Konstitucijos pr. 3]
13:30 Pietūs [Restoranas "Fortas", ul. Konstitucijos pr. 7A]
<i>Pervežimas autobusu / Konstitucijos pr. 3 - Seinų g. 4 "Viešbutis Panorama"***</i>
15:00 Ekskursija „Žydų pėdsakais Vilniuje“
18:00 Vakarienė [Restoranas „Element“, ul. T. Ševčenkos 16]
2023 m. gruodžio 5 d. (antradienis)
8:00 Pusryčiai [Viešbutis "Corner", T. Ševčenkos g. 16]

„Praeitį kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

9:30

Pervežimas autobusu / T. Ševčenkos g. 16 - Naugarduko g. 10/2

10:00 Kūrybinės dirbtuvės „Gyvenimo ratas tradiciniame šetle“ Tolerancijos centre, aplankant Samuelio Bako muziejų
[ul. Naugarduko 10/2]

Pervežimas autobusu / Naugarduko g. 10/2 – Rasų g. 32, Rasų kapinės

12:00 Atminimo ceremonija maršalo Józefo Piłsudskio pagerbimas
[Rasų kapinės, Rasų g. 32]

Pervežimas autobusu / Rasų g. 32, Rasų kapinės - Naugarduko g. 76

13:30 Pietūs

[Restoranas „Ponas Tadas“, Naugarduko g. 76]

14:30 Poetinė popietė „Tikėjimo ateitimi giesmė“
[Vilniaus lenkų kultūros namuose, Naugarduko g. 76]

Pervežimas autobusu / Naugarduko g. 76 - T. Ševčenkos g. 16

18:00 Vakarienė

[Restoranas „Element“, ul. T. Ševčenkos 16]

6 gruodnia, 2023 r. (šroda)

8:00 Pusryčiai

[Viešbutis "Corner", T. Ševčenkos g. 16]

9:30 Išsiregistravimas

Pervežimas autobusu / T. Ševčenkos g. 16 – Agrastų g. 15

10-13 godz. Panerių memorialas – istorija, aukų pagerbimas
[Agrastų g. 15]

Pervežimas autobusu / Agrastų g. 15 - Rezekne

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

PROJEKTO PARTNERIŲ KONTAKTAI

Čenstakavos miesto savivaldybė
ul. Śląska 11/13
42-224 Częstochowa
Tel. 34 3707 637/638
e-mail: fer@czestochowa.um.gov.pl

Čenstakavos 21-oji pradinė mokykla
Mokyklos direktorė – mgr Renata Krystek
ul. Sabinowska 7/9
42-202 Częstochowa, PL
tel/fax: 34 365 85 97
e-mail: sp21@edukacja.czestochowa.pl

Čenstakavos specialiosios mokyklos kompleksas Nr. 28
Mokyklos direktorė – mgr Agnieszka Cupiał
Ulica Św. Barbary 9/11
42-226 Częstochowa, PL
tel. 34 324-46-52
e-mail: zss28@edukacja.czestochowa.pl

Čenstakavos A. Mickevičius licėjus
Mokyklos direktorė – mgr Małgorzata Witek
ul. Krakowska 29
42-217 Częstochowa, PL
tel.: 343242314
email: vlo@vmickiewicz.pl

Rezeknės valstybinė lenkiška gimnazija
Mokyklos direktorė – Olga Burova
Lubanas iela 49
4600 Rezekne, LV
tel.: +371 64636680
e-mail: poluvsk@rezekne.lv

Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazija
Direktorius – Adam Błaszkiwicz
ul. V. Druskio 11
04306 Wilno, LT
Tel. / Faks. (8 5) 244 4504
Email: adam.blaskevic@vilnius.lt

Finansuojama
Europos Sąjungos

„Praeitis kuria ateitį – lygių teisių kaimynai“
„The past builds the Future – Neighbours of equal rights“

ELEKTRONINĖS PARTNERIŲ SVETAINĖS

Su visais dokumentais – įstatais, nuostatais, programomis galima susipažinti Mokyklų interneto svetainėse:

Čenstakavos A. Mickevičius licėjus - <https://vmickiewicz.pl/>

Čenstakavos 21-oji pradinė mokykla - <http://sp21czest.szkolnastrona.pl/>

Čenstakavos specialiosios mokyklos kompleksas Nr. 28 - <http://zssnr28.info/>

Rezeknės valstybinė lenkiška gimnazija - <http://www.rezpvsk.lv/>

Vilniaus šv. Jono Pauliaus II gimnazija - <https://www.jp2.lt/aktualnosc>